

DE VERBAZING DER WERELD

De eigenninnige keizer in de titel van het boek van Gregor Dijkhuis is Frederik II van Hohenstaufen. Frederik II was de kleinzoon van Frederik I Barbarossa en zoon van de Duitse keizer Hendrik VI en Constance, erfgename van het koninkrijk Sicilië. Hij werd geboren in 1194, in 1196 overleed zijn vader, twee jaar later zijn moeder; Frederik werd grotendeels door hovelingen opgevoed. In 2015 werd hij in Aken gekroond tot Duitse koning en in 1220 in Rome tot keizer. Het grootste deel van zijn leven bracht Frederik door in Zuid-Italië waar hij zich voornamelijk bezighield met een bittere machtsstrijd met verschillende pausen, wat uiteindelijk leidde tot zijn excommunicatie. Daarnaast voerde hij decennialang oorlog met de Lombardische steden. In 1250 overleed hij na een kort ziekbed, waarop zijn tegenstanders een einde maakten aan het Staufische heersersgeslacht. Frederiks opvolger in Sicilië, zijn zoon Manfred, werd in 1266 gedood in de Slag bij Benevento; zijn opvolger in Duitsland, zoon Koenraad, overleed in 1254 en zijn kleinzoon Konradin werd in 1268 onthoofd in Napels. Door zijn tijdgenoten werd Frederik al *stupor mundi et immutator mirabilis* genoemd, ofwel: de verbazing van de wereld en haar wonderbaarlijke veranderaar. Zo sprak hij zes talen en was hij een groot vogelkenner. Zijn *De arte venandi cum avibus* (*Over de kunst met vogels te jagen*), ook wel 'Valkenboek' genoemd, staat nog steeds hoog aangeschreven. Ook voerde Frederik wetenschappelijke experimenten uit en liet hij het fameuze Castel del Monte bouwen, vlak bij Andria

in Zuid-Italië. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er een flink aantal biografieën over Frederik II geschreven is. Een van de invloedrijkste was die van Kantorowicz uit 1927. Meer recent: die van Houben (2008) en Rader (2013). In Nederland is er echter weinig over deze keizer gepubliceerd. Het is dan ook toe te juichen dat Gregor Dijkhuis nu met deze 'biografische kroniek' komt. Enerzijds geeft dit boek een kort en bondig chronologisch overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen met betrekking tot Frederik II, anderzijds zoomt het specifiek in op onderwerpen als Castel del Monte, Sicilië als modelstaat en het Valkenboek. Even terug naar Kantorowicz. Deze Duitse historicus maakte ten tijde van de Republiek van Weimar van Frederik II een nog grotere mythe. Hij zou een heerser zijn, die Caesar, Napoleon en wie dan ook overtrof. Ook presenteerde hij Frederik als een voorbereider van de nieuwe tijd. Andere auteurs, zoals Rader en Houben, zien Frederik eerder als een typisch middeleeuwse c.q. Siciliaans vorst. Zij volgen daarmee de Britse historicus Abulafia, die in zijn biografie *Frederick II. A Medieval Emperor* (1988) afstand nam van het gedachtegoed van Kantorowicz. Recente biografen als Stürner en Houben beschouwen Frederik II toch vooral als een hoogbegaafde middeleeuwse keizer, met een buitengewoon brede belangstelling. Dijkhuis noemt in zijn literatuurlijst Abulafia, Stürner en Houben, maar het is toch vooral zijn verbazing 'over de veelzijdigheid van deze grootste en meest raadselachtige vorst van de middeleeuwen' die de boventoon voert. Hij sluit daarmee

STUPOR MUNDI. KRONIEK VAN EEN EIGENZINNIGE KEIZER. Gregor Dijkhuis (Aspekt, Soesterberg 2015), 311 blz., € 22,95

aan bij Kantorowicz. Ten slotte nog een opmerking over de literatuurlijst. Daarin wordt de indruk gewekt dat Abulafia's boek in 2002 verscheen in plaats van in 1988; dat het boek van Kantorowicz uit 1988 stamt in plaats van uit 1927 en dat de meerdelige *Geschichte der Hohenstaufen und ihrer Zeit* van Friedrich von Raumer in 1977 verscheen in plaats van tussen 1823 en 1825. Dat is jammer, want bij de persoon Frederik II speelt juist de tijd waarin over hem geschreven werd een belangrijke rol in de beeldvorming. Blijft staan dat het hoog tijd werd dat er ook een biografie in het Nederlands verscheen van deze opmerkelijke vorst. Dit boek is een prima uitgangspunt voor een verdere studie naar Frederik II. Ook is het een prima uitgangspunt eens op zoek te gaan naar herinneringen aan Frederik II in Apulië, Calabrië en Sicilië.

Wim Rongen ■

In Kleio 1 verschijnt een groot artikel over Frederik II.